

valami általánosító mesehangulatba, nem talál Kassákhöz. Nincs egy mozzanata, nincs egy alakja, amely pontosan megrajzolva jelennék meg. Legföljebb sejteni lehet vonásaikat, de egy pillanatra sem egyéniségek. Sőt, nem is emberek. Könnyen meglehet, hogy szimbolumok, példázatok. De látni nem látni őket, hinni nem lehet nekik.

Ha fölvette is Kassák egy idegen modor homokzsákját, nem őrzi meg végig. A regény végére ismét visszaesik régi műhelyfogásai közé. Legjobb pontjai itt vannak. A bányász-lázadás például elsőrangú munka. Hangulatban és stílusban ugyan leválk az egészről, de van ereje és dinamikája. Vérbő naturalizmus ez, néha zavar csak meg a túlhaladott futurizmus néhány emlékeztető jele.

Thurzó Gábor.

Katona Jenő : Az aszfalt apostola.
Magyar Kultúra Könyvtár, 3. szám.

A gép uralmának korszaka nemcsak a vezérigazgató-típust, a gangsztert és a flappert, az aszfalt urait és elesettjeit termelte ki, hanem azt is, aki az élet eme hullottjainak, a társadalmi visszasságok megvertjeinek apostolául küldetett, hogy egy évtizedre a maga körében mindenkit megvigasztaljon. Az aszfaltnak ez az apostola Sonnenschein, kinek nevét Németországban ma is áhítattal ejtik ki, kinek szenttéavatásáért tömegek imádkoznak. Fanatikus lélekalkat, olyasféle, mint századokkal előbb Savonarola. Vállal minden harcot, nem ismer félelmet, mikor szólásra nyitja ajkát, minden ellenese felhagy a vitával — százerek patkánybűvölője — minden közelébe került lelket mágiikus hatalmába ejt, szent célja érdekében minden eszköz felhasználását megkísérli. A XX. század eszeveszett dinamizmusa bennezakotol meg-megfáradó szívében. Talán tragikus ember is, hogy ebben a szünet-

len segítenivágyásban, szakadatlan és utolsó idegig menő munkában elkerülje az önmagával való találkoztat, önmagába való semmis zuhánást. S ez a bámulatbaejtő, lázas munka csodákat teremt, mert csoda az Berlinben, a műhely, a nyomortanya, a kórház és a börtön metropoliséban, hogy láttára tízezrek szemében mosoly húzódik meg és nyomában tízezrek gondolhatnak újra arra, hogy ők is emberek. Nagyon a gép korában kellett Sonnenscheinnek eljönnie, hiszen amikor olyan korán eltávozott, egész Berlin, vallás és világnézeti különbség nélkül, ott az ő ravatalánál sírta el utójára minden szomorúságát. Felkent, elküldött ember a lélek egész magasfeszültségével, mindenki számára követésreméltó példakép.

Ezt az izgalmasan szép életfolyamatot írja meg Katona Jenő könyvében, némileg követve Sonnenschein hűséges szellemi tanítványának, Ernst Thrasoltnak a mesterről adott útmutatásait. Minden sorában ott vibrál e modern hős iránt érzett szeretete és csodálata, mi kissé keresett stílusát is hamarosan feloldja, mihelyt ez izgalmas élet magánvaló szépségei ragadják el tollát. *Dénes Tibor.*

Négy novelláskötet.

Az első hármát mindjárt közös nevezőre hozza az a körülmény, hogy szerzőjük nő. Egy-egy nőíró markánsabb, erőteljesebb művével kapcsolatban gyakran hallhattuk a megjegyzést: «Olyan jó, mintha férfi írta volna». Jellemző ez a férfi mértékkel mérés nálunk, de sohasem igazságos. A nő írásművészetére nem is jelent dicséretet a férfias jelző. Miért ne lehetne a nőírónak ugyanolyan fontos, de más mondanivalója, mint a férfinak, s miért ne mondhatná el a betűnek ugyanolyan erejével, mint a férfi? — Karin Michaelis, Sigrid

Undset, Selma Lagerlöf és mások, világirodalmi viszonylatban éppen ennek a mondanivalónak szereztek polgárjogot.

E három novelláskötet nem indul ilyen rendkívüli igényekkel, de a nő nevet, a nő sikolt s a nő mosolyog mindháromból.

Brucknerné Farkas Gizella (Vihar után. Miskolc, 1933.) írásai mögött ott bujkál a férfiak háborúja ellen az asszonyi vád. A háború, mint a vihar, felforgatja a családi fészkeket, anyák, gyermekek meleg búvóhelyét. Vagyonlakások nyomorúsága, takargatott tisztviselőszegénység, a «leépítés» s a háború utáni magyar középosztály asszonyának még sok-sok rejtett sebe fakad fel ebben a könyvben.

De a kor panaszán túl mélyebbre hatol az író nő akkor, amikor örök asszonyi problémákat is érint s a női lélek legmélyéről hoz fel könnyfényes gyöngyöket.

Elrontott életek viselésének heroiz-musa, a meddőség örök tragédiái, az anyai szeretet alázata, a kíméletlen, jogait követelő új nemzedékkel szemben, elfutott szerelem visszazuhanó kísértetei, mind olyan motívumok, amelyek minden asszony lelkével kö-zösek, s amelyek a férfilelek prizmáján egészen más színekben törnek meg.

Az író nő nem kerüli meg a problémákat, tolla csaknem mindig pontosan fókuszba talál. Kevés szóval, sok-szor egyetlen mondattal milieut terem. Ime: (Menekült tisztviselőné szilveszteri batusösszejövetelre készül) «... már szépen összekészítette a kosárban a tál felvágottat, gondosan széjjelrakva, hogy seholse látsszék ki a porcellán...»

Mondanivalója sohasem terjed túl a téma érdekkörén, nem érezzük a terjengősséget, de a mesék ötletben sem szegények. A novellák főértéke éppen ebben az egyensúlyban van.

Telléry M. Mária (Édes tizenhét... Singer és Wolffner. Budapest, 1933.)

témában és főleg előadásmódban sok-szor érinti a líra határterületét. Női írások általában ritkán mentesek ettől az előadásmódotól. A férfi tényekkel, a nő igen sokszor hangulat-keltéssel keresi a hatást. Akadnak néha kivételesen szép lírai hangok is, amelyek a prózában meg tudják találni a helyüket, bár nagy óvatosságot kívánnak. Egy bizonyos határig minden szépíró számít is erre az érzelem-keltette hangulatra, bár a hatás primer eszközei inkább a történet fordulatosága, dialógusok biztos fel-építése.

A kötet novelláinak szerkezete a történet és a keret variálásával sok-szor vezet vissza egy alapformára: A szép, tiszta, bizó lélek hirtelen megtorpan az élet valami gonosz formában jelentkező valósága előtt. A megtorpanást legtöbbször könnyes, de megbocsátó gesztus követi, amely az álmok helyett a szürkébb, de való élet elfogadását jelenti. («A mosolygó asszony», «Aki megért, megbocsát», «Reggel lesz» stb.)

A lírai tónusból kemény színeivel biztatóan lobban ki egyik novellája: A fiatal orvos menyasszonyával galambfiókákat szed ki a dúcból. «Galambleves lesz» — mondja a leány s mosolyogva tekeri ki a pihés madárkák nyakát. A férfi borzadva nézi a közömbösen gyilkoló fehér kezét s azonnal és örökre otthagyja a lányt.

A jelenet drámai rövidsége, ereje azt mutatja, hogy az író még sok erőt és bátorságot tartalékol.

A kötet huszonkét novellájának könnyed, szellemes elbeszélő modora, az elbeszélések invenciógazdagsága így is jelentős írói rutinra és friss tollú novellistára mutat.

L. Vértes Lenke (Könnyek kútja. — Káldor könyvkiadó. — Budapest, 1933.) novelláinak fajsúlya értékelés szempontjából nagyon különböző. Legtöbbje átlép a líra határán is és olvadó szentimentalizmusba fullad.

Ilyenek allegorikus meséi s ebben az irányban indul regénytöredéke is. Másutt az író viszont az ellenkező végletbe lendülve, az ízlésnek egészen kényes határterületeit érinti s hangja ilyenkor fülsértően disszonáns. («Tettenérés».) Egy-két novellában egészen séges középutra talál s ezek a novellák a kötet legszerencsésebb darabjai. («Macskakölykök», «Plasztika».)

Írásainak sok személyi vonatkozása nem szerencsés. Az a személyi varázs, amely Móra Ferenc sajátja volt, csak igen kevés íróembernek adatott. Az olvasónak már olyan a természetete, hogy nem mindig érdekli, kék-e az író szeme, vagy barna s hogy történetesen tud-e spanyolul; hanem jobb szeret bizonyos dolgokra a sorok között rájönni, s akkor is szívesebben keres lelki tartalmat.

Vértes Lenke novelláiban érezhető nagy ingadozások minden esetre keresést jelentenek s az írásokat érték szempontjából talán a legpontosabban így foglalhatnánk össze: műhelytanulmányok.

Berényi Zoltán (Jó ember felébred.— Fórum Szépirodalom Ujság kiadása, 1934.) novelláiban többnyire a rendkívülit, a bizart keresi s ez a történeteknek mindig valami riport-ízt ad, ami az írásművek irodalmi értékét csökkenti. Általában téves az a felfogás, hogy a novellában feltétlenül rendkívüli dolognak kell történnie. A novella a valóság viszonyainak mesteri ábrázolását tűzte ki célul. Szeretjük a történetet elképzelni, igaznak felfogni. S anélkül, hogy az élet szürke fotografiáját akarnánk kapni, szeretjük, ha az *eleve reálisnak indult történet* nem lendül túl a hihetőn, mert különben az írás hitele meginog.

A kis kötetben egyébként értékben igen különböző írások kerültek egymás mellé. Igen szerencsés «A vadorzók», egészen gyöngye az «Esti kép».

Egyik versparódiája kitűnően kar-

rikirozza az új népies irány túlzóit. Ime:

«Bánatvégű sej! fokosom mokányra
vetem . . .
Három pandúr cikornyázza harmatos
nevem.
Nevet rám a Jézus Krisztus, öccse
vagyok én;
Ihaj, tyuhaj, lafatyaré, nótás, bús
legény . . .!»

A humor minden esetre szerencsés adomány, amit az író bizonyítással nem hagy majd kihaszánlatlanul.

M. Juhász Margit.

Schütz Antal: Isten a történelemben. Szent István-Társulat kiadása.

Ritkán eszmélt rá az emberiség lelkiismeretesebb része oly komolyan a történelemcsinálás köteleességtudatára, mint ma, ritkán mutatott oly hajlandóságot, hogy egyéni életét önzetlenül helyezze a történelmi hivatás oltárára. Talán a közelmúltban lejátszódott események véres tragikumai s ezeknek utóhullámai, a szellemi, államformai és gazdasági válságok intették magábaszállásra. Egy új világszakasz előcsarnokában tapogatózva új történelmi formákat keres, változatlan és örök célok nélkül. Nem tud nekigyürkőzni a feladat megoldásának, nincsenek történelmi eszményei, nem érez személyes szövetséget és közösséget a történelmi múlttal, mert nem nevelték arra, hogy érezzen.

A történelmi eszmélés segít történelmet csinálni — mondja Schütz Antal. Könyvében utat nyit a történelem helyesebb látására és értelmezésére, rámutat az örök célokra és eszményekre, melyek a történelmet vezették és mindig is vezetni fogják. Lefolyásában természetfölötti és egyénfölötti erők rejtőznek: egy abszolút személyes Szellem gondolatai és parancsai. Mozzanataiban Értelem öntudatosul. A történelmi tapasztalás